

Utredning om en funktion för koordination av insatser för personer med funktionsnedsättning

Utredningsenheten

Eini Ruottinen

2022-05-17

SON 2022/169-79

Innehåll

Syfte och metod	3
Kommunens och regionens ansvar	3
Vad gör kommunen för att underlätta för sökande?.....	4
Vad görs i andra kommuner?.....	5
Brukar- och föreningsperspektiv	6
Slutsatser och rekommendation.....	7

Syfte och metod

I ”Den politiska inriktningen för Täby kommun under mandatperioden 2019-2022” gavs utredningsuppdrag om en funktion för koordination för personer med funktionsnedsättning. Uppdraget formulerades följande: *”För att underlätta för sökande ska behovet av en funktion för koordination av insatser utredas.”*

Underlag till utredningen har inhämtats genom följande:

- Dialog med brukar- och anhörigföreningar och intresseorganisationer aktiva i Täby kommun
- Dialog med avdelningschef och utvecklingsledare inom avdelning funktionsnedsättning i Täby kommun
- Omvärldsbevakning – vad görs inom området i andra kommuner?
- Dialog med personligt ombud

Kommunens och regionens ansvar

Personer med funktionsnedsättning kan ha många olika kontakter beroende på behovet av stöd och omsorg i vardagen. Det kan till exempel handla om behov av kommunens insatser, boendestöd, någon typ av sysselsättning eller behov av stöd från regionen genom habilitering eller psykiatri.

Kommunens ansvar när det gäller att informera om insatser för personer med funktionsnedsättning grundar sig bland annat den serviceskyldighet som stadgas i förvaltningslag (2017:900) om att varje myndighet ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälp ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Frågor från enskilda ska besvaras så snart som möjligt. Om någon enskild av misstag vänder sig till fel myndighet, bör myndigheten hjälpa honom till rätta.

Enligt Socialtjänstlagen (2001:453) 3 kap. 1§ hör det till socialnämndens uppgifter att informera om socialtjänsten i kommunen och svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård till enskilda som behöver det.

Regionen har ansvar för rådgivning och annat personligt stöd enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387 LSS). Insatsens syfte är att tillförsäkra personer som omfattas av LSS rätten till expertstöd som ett komplement till andra

insatser som till exempel habilitering, rehabilitering och socialtjänst. Det rör sig om insatser av rådgivande och allmänt stödjande karaktär där medicinska, psykologiska, sociala och pedagogiska aspekter av funktionsnedsättningen beaktas för att underlätta det dagliga livet för personer och deras anhöriga.

Vad gör kommunen för att underlätta för sökande?

Kommunen har idag två olika funktioner som kan stödja och vägleda den enskilde för att hitta rätt insatser både inom kommunen och i samverkan med andra aktörer. Det är vanligt förekommande att personer med funktionsnedsättning som omfattas av kommunens insatser har även en god man som har som uppgift att bevaka huvudmannens rätt och sörja för dennes person. I god mans uppdrag ingår då att hjälpa den enskilde att söka lämpliga insatser och stöd från olika aktörer i samhället.

Biståndshandläggare/socialsekreterare

Biståndshandläggaren har en viktig informerande och vägledande roll för att den sökande ska få rätt hjälp och stöd i sin vardag. Biståndshandläggaren informerar den sökande om kommunens insatser, utreder den sökandes behov och beslutar sedan om vilket stöd den sökande kan få. Om den sökande har behov av insatser från flera avdelningar eller aktörer bistår handläggaren med information om vilka kontakter som behöver tas. Biståndshandläggaren kan även kalla till samordnande möten om den sökande så önskar. Nedan beskrivs kort biståndshandläggarens ansvar och handlingsutrymme när det gäller samordning och koordinering av insatser och stöd för den enskilde.

- ***Individuell plan***

Den som får insatser enligt LSS ska erbjudas att få en individuell plan med beslutade och planerade insatser. Planen ska upprättas tillsammans med den enskilde och ska utgå från hans eller hennes önskemål. Planen kan omfatta flera insatser från en eller flera huvudmän. Kommunen har ett särskilt ansvar att samordna de insatser som tas upp i planen.

- ***Samordnad individuell plan (SIP)***

I både socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) finns en bestämmelse om att kommunen och regionen ska upprätta en samordnad individuell plan när de bedömer att insatser behöver samordnas. Det här gäller också privata utförare som kommun och region har avtal med.

Personligt ombud

Personligt ombud är en samordnande funktion för vuxna personer med psykisk funktionsnedsättning som har ett omfattande behov av vård, stöd, service, rehabilitering och sysselsättning. Den enskilde ska ha behov av långvarig kontakt med socialtjänst, primärvård, den specialiserade psykiatrin och andra myndigheter

Syftet med personligt ombud är att hjälpa den enskilde att få den service, vård och rehabilitering som den enskilde har rätt till och samordna de insatser som behövs och samarbeta med myndigheter och vårdorganisationer och vid behov inrätta en individuell plan.

Vad görs i andra kommuner?

För att underlätta för den enskilde när det gäller koordinering av insatser har ett handfull kommuner i Sverige upprättat en tjänst som oftast kallas för lots eller ombud. Det är en öppen, förebyggande insats utan biståndsbedömning i samtliga kommuner. Kartläggningen och dialogen med berörda kommuner visar att samtliga tjänster innehåller information och vägledning till kommuninvånare om vilket stöd som finns i samhället. Inga journaler förs och man kan kontakta anonymt om den enskilde så önskar.

Målgruppen är personer med funktionsnedsättning, oftast både barn och vuxna. När det gäller funktionen ombud kan målgruppen även omfatta äldre personer. Ombud-funktionen har ofta även ett internt fokus där man bevakar målgruppens intressen inom kommunen, till exempel gällande stadsplanering och andra tillgänglighetsfrågor. Göteborgs stad beskriver att lots-funktionen även ordnar kurser till föräldrar till barn med funktionsnedsättningar som är på väg ut till vuxenlivet.

I tabellen nedan redovisas vad funktionen innehåller i olika kommuner.

Kommun	Funktion	Innehåll
Göteborg	Lots för barn och vuxna med funktionsnedsättning	Ger information och vägledning om vilket stöd som finns i samhället för barn och vuxna med funktionsnedsättning samt ger vägledning till rätt myndighet eller annan instans. Samverkar med andra aktörer i samhället och ordnar kurser till föräldrar.

Laholm	Funktionshinderlots	Hjälper barn och vuxna med funktionsnedsättningar att hitta rätt
Solna	Äldre- och funktionshinderombud	Ger råd och vägledning i frågor som rör tillgänglighet, hemtjänst, aktiviteter mm. Tar även emot synpunkter på kommunens verksamheter och belyser eventuella behov och brister
Nynäshamn	Äldre- och funktionshinderombud	Ger information, råd och vägledning och även praktisk hjälp med blanketter och hjälp i kontakten med olika myndigheter
Falkenberg	Funktionsrättslots	Ger information och vägledning om vilket stöd som finns i samhället och ger vägledning till rätt instans och myndighet
Borås	Funktionshindrersamordnare	Ger information och svar på frågor om olika insatser inom funktionshinderområdet, guidar till rätt verksamhet

Brukar- och föreningsperspektiv

Lokala föreningar inom funktionsnedsättningsområdet i Täby kommun har tillfrågats om synpunkter gällande behovet av koordinerande funktion för personer med funktionsnedsättning. Samtliga föreningar anser att det är svårt att hitta rätt i samhället eftersom det oftast är många olika aktörer involverade i den hjälpsökandes liv. Föreningarna anser att det behövs stöd och hjälp att hitta rätt i olika faser till exempel välja skola, fritidsaktiviteter, gymnasieskola, daglig verksamhet och boende. Detta pågår genom hela livet. Anhörigas behov av information är viktigt att tillgodose så att man inte behöver leta och ”upptäcka hjulet igen gång på gång”. En av föreningarna anger att det är viktigt med inriktat stöd när man fyller 18, men även när man fyller 30 år och ska ansöka om sjukersättning. Ett konkret förslag som anges är att få en karta över aktörer och insatser där man som förälder ser hur allt hänger ihop. Även checklista nämns som en användbar hjälp.

Föreningar lyfter att det är viktigt att ha en opartisk funktion som kan underlätta i vardagen med olika kontakter och kan hjälpa till att göra ansökningar om man själv inte kan och orkar. Som förälder till barn med funktionsnedsättning kan det vara upp till 35 olika kontakter och därför behövs hjälp med att hitta rätt samt hjälp med att koordinera kontakterna. Även juridisk hjälp önskas när man får ett avslag på en ansökan.

En av föreningarna upplever att regionens stöd från habiliteringen fungerade bättre förut och att habiliteringen då hjälpte till med kontakter. ”Idag föreslår de bara vad man själv ska göra.” Föreningarna önskar hjälp från någon som är ”spindeln i nätet” och snabbt vet vem som ska kontaktas när behov uppstår. Målgrupper som enligt föreningarna är i behov av stödet är föräldrar till unga med ätstörningar och självskadebeteende och föräldrar till barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och utvecklingsstörning.

Föreningar anser att koordinerande stöd skulle vara en viktig förebyggande och avlastande insats med tanke på sjukdagar, utmattningsproblematik och relationsproblem som anhöriga till personer med funktionsnedsättningar ofta kan drabbas av.

Slutsatser och rekommendation

Biståndshandläggaren har ett viktigt uppdrag att vägleda den hjälpsökande samt kalla till SIP-möten när samordning mellan aktörer behövs. Även habiliteringen har ett fortsatt ansvar för rådgivning och stöd för vissa målgrupper. Kommunens ansvar att vägleda och informera bedöms vara uppfyllt med befintliga insatser. Utifrån ett förebyggande perspektiv kan kommunen erbjuda ytterligare koordinerande stöd för hjälpsökande, framför allt för föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättningar. Målgruppen kan drabbas av det organisatoriska mellanrummet mellan kommunen och andra aktörer vilket gör att det är svårt att hitta rätt insatser och aktörer i olika faser i livet.

Det är osäkert hur stor målgruppen som behöver utökad information och koordination är och därför föreslås att koordinerande, informerande funktion inrättas i en mindre skala. Detta ger en möjlighet att utvärdera hur stort behovet är och stödet kan utvecklas utifrån det faktiska behovet.

Utredningen kommer fram till följande rekommendationer:

- Införa koordinerande och vägledande funktion en halvdag i veckan
- Utveckla informationsbroschyren med en visuell karta över insatser och vilka aktörer som kan finnas runt en individ och även beskriva åldersresan med visuella bilder.
- Ordna en årlig informationsträff om funktionshinderfrågor till föräldrar och brukare som innefattar teman som boende, sysselsättning och fritidsaktiviteter.

I samband med informationsträffar kan andra aktörer som försäkringskassan och habiliteringen bjudas in för att ge samordnad information.

- Genomföra återkommande informationsträffar på särgymnasierna för att underlätta i vuxenlivet